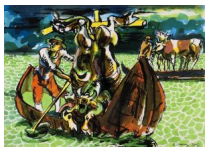
Írta: Szakolczay Lajos
2017. március 22. szerda, 09:32 -



Simonyi Emö kiállítása az Országos Idegennyelvű Könyvtárban

Simonyi Emö Münchenben élő, s az utóbbi időben gyakrabban hazalátogató festőművész tárlata – Valóság és fikció – a gondolati megvalósulását tekintve csupán egy karakteres kitekintés a hatalmas életműből. Nagy méretű olajfestményei és fekete-fehér tusrajzai – a valóság expresszív szeletével és bibliai szimbólumokkal – annyiban lenyűgözőek, hogy alakmozgató dinamikájukban ott az ember kitörésvágya. Hová is? A kozmoszba, ám úgy, hogy a testek harcában, végül is a megfeszítettségben ott az égi és földi inspiráció.

Evvel az expresszionista, a figurákat létállapotukban (főképp küzdelmükben) láttató ábrázolásmóddal a művész el tudta érni, hogy az „ember embernek farkasa” mint véghetetlen dráma, mint a mennyel-pokollal vívott irtóztató küzdelem jelenjék meg. Könyörtelen ez a harc, semmi megbocsátó gesztus sincs benne. Ami van, az percről percre való robbanás; belakása a mindenségnek, méghozzá oly módon, hogy kitessék a katasztrófába rohanó világ összes bűne. Szinte személyre szóló, mindenkit ellenállásra sarkalló lebontásban.

Az élőlények vízért ordítanak, a sivataglét poklában vergődő emberek pedig – a hétköznap lerágott csont alázatosságával – valaminő földi jóért. Szinte mindegy is, hogy mi a tematika, a vásznon és papíron folytatódó mese helyszínei, ember- és állatfigurái, egzotikus csendéletei drámaiak. Következik ez az élénk színhasználatból, a szerkezeten belüli feszültségből, és a művek jó részében leginkább az izmaival erőt sugárzó emberi test sokkolóan egyedi fókuszba állításából.

A mostani, festőiségével ugyancsak lebilincselő grafikai tárlat (kínai tus, színes tinta, az Uszoda-lapokon kevés pasztell) nem véletlenül kapta a Valóság és fikció címet. Ugyanis a kitaláció – egy minduntalan pörgő agy szüleménye – a látott, megtapasztalt valóságmozzanatokhoz hozzáteszi a maga vízióját. Ezzel bizonyos fokig elferdülnek vagy

fordítottjára változnak az addig megszokott, lényünkbe s gondolatvilágunkba ivódott reáliák.

Csak egyetlen példát! Az Európa elrablása mítoszt a bika hátán ülő nő testesíti meg. Simonyi Emö az Európa és a bika (2007) című kompozícióján, minthogy a hölgy lesz a győztes, épp a fordítottja látható: lapáttal a kezében a gondola (és az élet!) ura, egyfajta izmos királynő a széttrancsírozott állatot szállítva siklik a vízen. Meghökkentően szellemes ez az „igazságszolgáltatás”.

Párja is van eme képnek, hiszen a Velencei lagúna (2007) című grafikán pedig – ugyanaz a mészárlásra utaló helyzet – egy férfi irányítja a csónakot.

Velence a képzőművészetben és az irodalomban eddig szépséges fülledtségével és züllöttségével, a szerelmi mámort és bódultan kicsapongó nőimádatot jelképező Casanovájával volt jelen. Simonyi drámaivá fokozza a helyzetet: nála a csatornán közlekedő vízi-alkotmány csak ritkán az otthoniasság képviselője (Gondola – 2007), többnyire durva munkaeszközzé változik. Jóllehet a Szállítás a lagúnán (2007) állatseregletének, utalás Noéra, bibliai vonatkozása, szimbólumértéke is van.

Szó se róla, némelykor a humor is megcsillan egy-egy grafikán – lásd a Le Figaro (2008) újságolvasó, a lapot ormányával átbökő krokodilját –, ám a festőművészt inkább a tragikus, kiélezett helyzetek (káosz) s benne az ember viselkedése tartja fogva (Pánik; Merénylet – mindkettő 2009, Menekülés I–II. – 2007). Ítélkezésében könyörületlen: csak az erő diadalmaskodhat minden helyzetben (Edzés IX. – 1996; Edzés XII. – 1999). Ezért is a megannyi, a manézs izzását megelevenítő pillanat (Cirkusz I–II. – 2007), és az egymásnak ököllel nekifeszülő testek (Harc, Vita II. mindkettő – 2013; Bunyó – 2007) forrponton való megmutatása. A festőművész képzelete föltöri a regulát, és a Szent Benedek-i középkori kolostori kultúra, az olvasás-tanulás, vagyis a hitélet fegyelme az invenció lázával emberek-állatok ketreclétévé változik (Vivarium – 2008). Van ebben a gesztusban nem kevés a törvények bilincsét szétszakító kiábrándultságból.

Ebből is látható: az expresszionista festő lázadó alkat. Szembe megy minden megszokottal; azért teremt újat, még ha sokszor meghökkentő is a fikció, hogy tágítsa – többek között a művészetnek ugyancsak feladata – a valóság valóságon túli köreit. Keményen, kitartóan, olykor bízva a fizika törvényeit legyőző lehetetlenben (Varázsló – 2007). A hétköznapi (zsáner közeli?) helyzetek, pihenésmódok, találkozások ábrázolása szintén attól – akár egyetlen meghökkentő gesztustól, rajzi unikumtól – válik egyedivé, hogy az alkotó bátran alkalmaz lapjain látszólag

nem odaillő gesztusokat (Bisztró I. – 2008; Hétvége I–II. – 2009).

Mi izgatja Simonyi Emőt legjobban? (És ennek megoldására tesz számtalan kísérletet.) A szűk térben való létezés milyensége? Az ott összezsúfolódott testek egymásnak feszülése, drámai dinamikájának kivetülése létezésmódunkra. A bezártságban mint pánikbetegségben raboskodó, s önkéntelenül is az erejét fitogtató ember szabadságvágya. Az 1999-ben készült Uszoda-variációk (I.,V., VI., IX., X.) a test izommunkáját, a másikat legyőzni igyekvő sportoló akaratát-szenvedélyét, közösségben való beépülését (vízilabda) emelik piedesztálra.

Hallatlanul érdekes a japáni lapok kellemben és drámai végben megtestesülő képmeséje. Hokusai színes nyomataival szemben itt Simonyi, ugyancsak a színek tobzódásában, a testvalóság robbanó erejét, a harakiri kíméletlenségét tükrözi megannyi formában – kíméletlenül (Seppuku I., Seppuku XIII. – 2012). Viszont föloldó gesztusaiban, némelykor erotikával, ott a férfi–nő kapcsolat bája, nélkülözhetetlensége (Shiatsu – 2012; Fürdő IV. – 2012; Fürdő VII–VIII. – 2013; Női csoport – 2012).

Simonyi Emö japán ihletésű grafikái természetesen valamelyest (főképp formavariációkban) kötődnek a klasszikus keleti elődök munkáihoz, de minden ízükben a művész expresszionista, végtelenül őszinte, meghökkentően szókimondó ábrázolásának egyedi termékei.

Szakolczay Lajos